

nem, antequam nouum appetatur: si tamen illa pro traictetur consumpto humore, exhaustoq; corpore, appetentiam quoq; intendet. Quod verò scribit Galenus, eos qui à cibo integras noctes insonnes peragunt, vacuari quidem, sed nullum insigne detrimentum in viribus experiri, nequaquam recipere possum. nam vt multa alia hanc opinionem refellunt, sic id maximè, quod ij qui in muris, aut castris excubant, vix pedibus consistere valeant, & ad pugnam infirmi reddantur: & quomodo (queso) potest corpus vehementius digeri, ex longa caloris morà: quæ fit per integras noctes in partibus externis citrà virium imbecillitatem: nec illud quidem minus improbari potest, quod ait nec appetentiam, aut concoctionem iuuari, & vires magis debilitari, si quis post breuem somnum reliquam noctis partem peruigilet, quàm si quis nocte integra nihil dormiat. Nam milites modo dormiendo, modo vigilando, vicissim munus suum multo melius perficiunt, quàm si pars illorum perpetuò vigilet, alia verò dormiat: & quis (queso) non sentit ex breuissimo etiam somno roborari corpus? alacriusq; reddi ad reliquam noctis partem vigilijs conterendam: quòd si multi post breuem & leuissimum somnum à prandio melius se concoquere sentiunt, quur idem non contiget his, qui partem duntaxat noctis dormiunt? Ac mirum profectò, quòd ille hæc pronunciet, tanquam legislator, nec videat rationem, & experientiam huic opinioni euidenter aduersari. Eadem faciem, & oculos, potissimum ab initio tumefacit, motis humoribus, & vaporibus ad caput, ob actiones illarum partium, quæ ad se calidum innatum alliciunt & oculorum mollitiem, & raritatem aptam ad recipiendam materiam, aliunde aduenientem: quam cum temporis spatio postea calor dissoluit, accidit eas partes, vt vniuersum corpus per vigiliam extenuari, tabescereq;. At ingeniosi sunt, & ad negocia prompti, non qui plurimum omnino vigilant: quandoquidem labefactata concoctione alimenti, necesse est omnium partium actionem fatiscere. Sed cum calidi natiui beneficio omnia rectè in nobis fiant, rationi consona est, ingenij acumen, & alias actiones, quæ in cerebro exercentur, uel ab eo prodeunt, optimè obiri, quando diu, quantum fieri potest, per aliarum partium officia, circa caput calidum ipsum versatur: nam ex caloris absentia in his, qui multum dormiunt, caput nimio humore grauatur, vt qui à calore nequaquam consumatur. Hinc stupiditas, & sensus, motusque obtusio, nascuntur: sunt quidem stupidiore qui plurimum dormiunt, sed meliores illis, qui plurimum vigilant: in illis enim pituitosi humores gignuntur, simplicitatis, bonitatisq; causa: in his verò biliosi primum, & atrabilarij postea succrescunt: cum quibus furores, & omne malignitatis genus exercentur: propterea Cato dicere solebat, se magis diligere adolescentes quos somniculosos agnosceret. Hæc igitur de vi somni, & vigiliæ scribere puto: nam singula prosequi nostri non est instituti, & ea quilibet inuenire poterit: hoc vno intellecto, quòd per somnum ad interna viscera contrahatur, per vigiliam verò expandatur calor: qui enim vires caloris perspectas habet, & quid humor ab eo pati valeat, intelliget facile, quid possint singula somni, & vigiliæ differentia, per quas fit vt calor plus, vel minus, rarius, aut frequentius, hoc denique aut alio modo agat, & patiatur corpus in partibus internis, aut externis, adeo vt alio docere non sit opus, qui alia doceat: quòd si illa ignorabit, frustra quoque cupiet alia à nobis discere.

De ordine, & proportione somni & Vigilia. Cap. XXIX.

AN primùm dormiat animal, quam vigilet, curq; somnus in primis ætatibus longior sit quàm in alijs, & quàm ob causam plantæ somno, & vigilia priuentur, hoc loco tractandum esse arbitror. Affert Aristoteles in principio libri quinti de generatione animalium nonnulla argumenta, quibus credere quis posset in prima generatione somnum præcedere: quorum primum illud est, quod progrediente ætate, animalia magis expergiscuntur: deinde transitum de non esse, in esse vt ille ait, per medium fieri solere, somnum autem talem esse sua natura, vt viuendi, & non viuendi, interliminium sit, ita ut neque omnino sit, qui dormit neque non sit. Verùm ex his rationibus prima nullius momenti esse videtur, aut certe non est facile intelligere, quo fundamento nitatur: non enim sequitur somnum præcedere vigiliam in vtero matris, quia animalia postea magis vel expergiscuntur, aut vigilant. Illud verò quòd scribit, somnum esse medium quoddam viuendi, & non viuendi, hoc uideri quidem potest vulgo, credenti vitam solum externis actionibus prodire: at qui nouit, per somnum animal in sua munia optimè obire, non minus quàm foris per uigiliam, non minus arbitratum animal uiuere, quum dormit, quàm quum uigilat. Cæterum rationes quæ ostendunt uigiliam præcedere, maioris sunt momenti, est enim hæc habitus, priuationis, motus, & quietis ratio, ut præcedat habitus, & motus. Itaq; si animal non est, antequam sentiat, somnus autem sensuum quies dicitur esse, oportet utiq; primum accedere sensum, & cum eo uigiliam, deinde subsequi sensuum quietem, & somnum. Causam uerò quur animalia in utero, & in primis ætatibus maximam temporis partem dormiant, eam dicit esse Aristoteles, quod tunc incrementum & pondus locis superioribus sit impositum, scilicet, tanquam ex pondere, & grauitate partium somnus fiat. Nec illud fortè etiam uerum est, quod proponit, quippe quum æqualiter crescere uideantur animalium corpora. Dicam igitur ego quid de hac re sentiam, nam si somnus fit dum calor